

Ш 45

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ШЕЛУПАХІНА Катерина Миколаївна

УДК 130.1

**ФЕНОМЕН КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ**

09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

АВТОРЕФЕРАТ

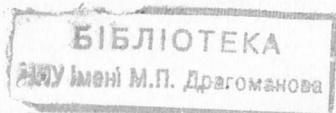
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата філософських наук

НБ НПУ

100041046

Київ - 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі культурології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Кабінет Міністрів України.

Науковий керівник -

доктор філософських наук, професор
Меднікова Галина Сергіївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, професор
кафедри культурології

Офіційні опоненти

доктор філософських наук, професор,
Афанас'єв Юрій Львович,
Державна Академія керівних кадрів
культури і мистецтв, завідувач кафедри
мистецтвознавства та експертної
діяльності;

кандидат філософських наук, професор
Чекаль Леонід Андрійович,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
завідувач кафедри філософії та
релігієзнавства.

Захист відбудеться «8» вересня 2009 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий « 5 » серпня 2009 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Б.К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток інформаційно-комп'ютерної цивілізації на межі ХХ – ХХІ століть зумовив стрімке просування до лідерства інноваційних практик культурного буття, що спричинило розширення меж антропологічного досвіду та примноження альтернативних засобів існування людини. Дедалі стає ясніше, що людина майбутнього буде здатна обирати для себе особистісні засоби культурного втілення, а отже – особистісні засоби культурного існування за рахунок примноження форм культурної маніфестації власного «Я», експериментування з ідентичністю, утворення та відтворення численних «варіантів себе». Свідченням наближення до такого стану людської ідентичності є те, що сьогодні різні форми людського існування стають більш гнучкими, відкритими щодо можливих змін, а отже – плюральними, «віртуально» належними до множини культур.

Переосмислення традиційного культурного космосу, що базувався на еталонах розуму і порядку, посилює значущість філософського аналізу суперечностей сучасного культурного розвитку, котрі, примножуючи смислові багатства і посилюючи значення процесів культурного творення, одночасно ускладнюють питання особистісного вибору та самовизначення суб'єкта в культурному просторі. Аналіз культурної ідентичності в її філософсько-антропологічному аспекті має важливе значення як для теоретичного осмислення людської сутності/існування в світі, що постійно змінюється, так і для практичного досягнення гармонії людського буття. Тому проблема визначення нової методології дослідження ідентичності постає як вкрай актуальна.

Людина сучасного суспільства, що існує в умовах полікультурного розвитку суспільства, на тлі надпотужного інформаційно-комп'ютерного підйому, в оточенні «візуалізованих» культурних форм, котрі утворюють специфічне гіперреальне середовище, стає носієм складної, множинної ідентичності. У зв'язку з тим, що сьогодні визначальним чинником ідентифікації сучасної людини дедалі частіше стають культурні фактори, актуальним і необхідним є напрацювання теоретично-методологічної моделі дослідження нових форм, змісту, феноменів ідентичності.

Розробка теоретичних і практичних питань ідентичності почалася на початку ХХ ст. Застосуванню поняття ідентичності передував термін «ідентифікація», котрий використовувався З. Фрейдом та його послідовниками в межах класичного психоаналізу й фіксував психологічний процес, мета якого – привласнення людиною певної ідентичності шляхом позасвідомого ототожнення себе з образом, особистістю, рисами характеру тощо. Термін «ідентифікація» у подальшому застосовувався в контексті соціально-психологічних

досліджень для позначення одного із механізмів соціалізації, сутність якого полягала в набутті індивідом почуття ідентичності як кінцевого результату даного циклу ототожнення себе з соціальною групою.

У філософії ХХ століття здійснювався поступовий «антропологічний поворот» стосовно вивчення проблем ідентичності. Використання феноменологічного підходу дозволило Е. Гуссерлю вилучити універсальні інтенції людського розуму як такі, що націлені на самоідентифікацію та ідентифікацію «іншого»; М. Гайдегер аналізував проблеми ідентичності з точки зору мовлення, котре артикулює простір життя і слугує засобом буттєвого «вкорінення» людського існування; у філософських концепціях релігійних (К. Ясперс) та атеїстичних екзистенціалістів (А. Камю, Ж.-П. Сартр) акцентувалася проблема відкритості людського існування. У науковому доробку А. Шюца проблема ідентичності уточнювалася шляхом розробки концепції життєвого світу та шляхом аналізу повсякденного.

На теоретичне опрацювання проблем ідентичності значно вплинув постмодерністський дискурс, який пов'язується з концепціями «пост-фрейдистської» філософської антропології та «структурного психоаналізу» Ж. Лакана; теорією «нарратології» Ж.-Ф. Ліотара; постструктуралістською критикою, започаткованою Р. Бартом, Ю. Крістевою, Ж. Бодрийаром, Ж. Дерріда, Ж. Дельозом, М. Фуко, У. Еко; методологічно значущими стосовно вивчення ідентичності виявилася також герменевтична критика Г. Гадамера та П. Рікера.

«Лінгвістичний поворот» сприяв дослідженню культурного змісту мови та мовних значень, що сприяють ідентифікації (роботи Е. Сепіра, Р. Ферса, Д. Хаймса, Н. Хомського).

У сучасній гуманітаристиці посилюється увага до культурних аспектів ідентичності, що дозволяє виокремити в ідентичності її ціннісно-сислово складову і обґрунтувати поняття культурної ідентичності. Аналіз сучасних проблем ідентичності представлений низкою праць з філософської антропології, філософії культури, етики та естетики таких авторів, як В.С. Біблер, В. В. Бичков, П. С. Гуревич, С. П. Гурін, К. М. Долгов, М. Епштейн, Л. Г. Іонін, М. К. Мамардашвілі, М. А. Можейко, В. І. Самохвалова, С. А. Смирнов, П. Д. Тищенко, О. М. Устюгова, С. С. Хоружий. Культурна ідентичність сучасної людини розглядається з точки зору проблемності людського буття (С. А. Смирнов); набуття людиною нових форм самоусвідомлення розглядається на тлі примноження граничних практик культурного буття (С. С. Хоружий); феномен множинної культурної ідентичності вивчається в умовах транскультурності (М. Епштейн); поняття ідентичності в його теоретичному значенні розкриває суперечливий духовний стан суб'єкта

культурного розвитку, що володіє багатством культурних втілень за умов відсутності домінуючого культурного чинника (О.М. Устюгова).

Належне осмислення порушеної дисертаційним дослідженням проблеми неможливе поза аналізом української наукової літератури, зокрема наукових праць Л. М. Газнюк, Б. А. Головка, О. В. Зернецької, Г. П. Ковалюк, С. Б. Кримського, В. А. Личковаха, В. А. Малахова, Т. В. Розової, Б. А. Парахонського, М. В. Поповича, В. Г. Рибалки, М. Ю. Савельєвої, В. Г. Табачковського, Н. В. Хамітова, Г. І. Шалашенка, В. І. Шинкарука та інших дослідників. Проблема ідентичності у роботах вказаних авторів розглядається як така, що постає та набуває гостроти «на перехресті» взаємодії індивіда, взятого в його найрізноманітніших іпостасях, і суспільства, розглянутого з точки зору його нестабільності та непередбачуваності розвитку; набуття людиною особистісної ідентичності пов'язується з можливістю творчої самореалізації в життєвому просторі та відчуттям повноти буття.

Дослідження молодшої генерації українських науковців, що впродовж останніх років прямо або опосередковано зверталися до розв'язання проблем ідентичності (дисертаційні роботи І. В. Балашенко, В. Г. Верлоки, В. М. Горлової, А. О. Кургузова, К. М. Мальцевої, В. В. Мельник, Т. С. Скубашевської, О. О. Стояно, Є. Ф. Смеричевського, Ю. Шинкаренка) порушують питання компаративістського аналізу національної ідентичності, здійснюють етико-філософський аналіз особистісної ідентичності, вивчають феномен розширення контексту ідентифікацій в умовах сучасного інформаційно-комп'ютерного підйому.

Відаючи належне всім науковцям, праці яких тим чи іншим чином стосуються проблематики ідентичності, слід зазначити, що дослідження проблем культурної ідентичності у філософсько-антропологічній традиції є досить актуальним. Сучасний міждисциплінарний дискурс вивчення ідентичності відштовхується від загальної ідеї парадоксальності та «невловимості» природи людини як базової, при цьому зазначається, що культурна ідентичність, на відміну від соціальної, не дає суб'єкту вивненого буттєвого статусу, будучи скоріше нескінченним процесом самовиявлення останнього. Подальше розв'язання питань культурної ідентичності у філософсько-антропологічному аспекті пов'язується нами з необхідністю більш детального аналізу складних процесів усвідомлення людиною власної належності до плюральної множини культур (реальних або віртуальних), виявлення культурних чинників, що поділяються та відчуються як спільні, акцентуації форм культурного самовиявлення, здатних посприяти творчому розвитку особистості, встановленню принципів діалогу та толерантності в стосунках між людьми на сучасному етапі. Зазначене стало підставою для визначення мети та завдань дисертаційного

дослідження. Враховуючи складність та багатовимірність поняття «ідентичність», вважаємо доцільним у світлі предмета нашого дослідження звернути увагу на такі її аспекти: а). зміст поняття у філософсько-історичному аспекті; б). соціокультурна складова поняття; в). особистісний вимір.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проведено в межах планової наукової теми кафедри культурології «Дослідження проблем гуманітарних наук», що входить до Тематичного плану науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, який затверджений Вченою Радою НПУ імені М. П. Драгоманова, протокол № 5 від 22 грудня 2006 року.

Об'єкт дослідження – феномен ідентичності в сучасних умовах.

Предметом дослідження є культурна ідентичність у філософсько-антропологічному аспекті.

Мета і завдання дослідження полягають у здійсненні філософсько-антропологічного аналізу культурної ідентичності як універсальної форми самоусвідомлення людини в умовах полікультурного суспільства.

Мета дослідження визначила необхідність розв'язання таких **дослідницьких завдань**:

- уточнити теоретико-методологічні основи осмислення проблеми ідентичності в філософсько-історичному контексті;
- визначити етапи становлення та особливості розгляду проблеми ідентичності в контексті життєвого світу;
- розглянути культурну ідентифікацію як сутнісний вимір людського буття;
- проаналізувати проблеми ідентичності в постмодерністському дискурсі;
- виявити соціолінгвістичні аспекти ідентифікації в сучасному суспільстві;
- окреслити нові контексти ідентифікації в умовах техногенно-комп'ютерної цивілізації XXI століття;
- проаналізувати феномен ідентифікуючої стилізації в контексті екзистенційно-антропологічних проблем філософії XXI століття;
- розкрити інтертекстуальність сучасного мистецтва як антропологічну стратегію формування «нової ідентичності»;
- з'ясувати діалектику глобального й етнопонаціонального в кроскультурній ідентичності.

Методологічні основи дослідження. Дослідження сучасних проблем ідентичності опиралися на використання методології феноменології, герменевтики та діалогічної філософії. Осягнення змісту нових типів ідентичності, а саме: стилізуючої, віртуальної, інтертекстуальної та кроскультурної здійснено через застосування принципів діалогічності, співбуття та інтерсуб'єктивності. Відповідно до обраної методології було визначено методи дослідження: інтерпретаційно-аналітичний метод, за допомогою якого визначено концептуальні засади проблеми ідентичності в історико-філософському контексті; феноменологічний та герменевтичний методи, що розкривають зміст культурної ідентичності, сприяють з'ясуванню специфіки феномену ідентифікації у полікультурному суспільстві. Теоретичну основу дисертації складають підходи, що акцентують увагу на онтологічній відкритості людського буття, наголошують на універсальній значущості повсякденного стосовно фундаментальних вимірів людської суб'єктивності, підкреслюють вплив нарративних форм на процеси конструювання людської ідентичності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дослідженні виявлено і проаналізовано смислові чинники ідентифікації особистості, наявність яких дозволяє обґрунтувати феномен культурної ідентичності та проаналізувати його особливості у сучасних умовах полікультурності.

Вперше:

- узагальнено і систематизовано нові типи ідентичності людини полікультурного суспільства, такі як стилізуюча, віртуальна, інтертекстуальна та кроскультурна;

- проаналізовано інноваційні антропологічні стратегії набуття нових типів ідентичності: інтертекстуальність, нарративність, іміджева стратегія;

- виявлено творчо-адаптаційний потенціал культурної складової віртуальних практик та визначено їх роль в культурній ідентичності.

Одержали подальший розвиток:

- дослідження концептуальних засад осмислення феномену ідентичності в контексті філософської антропології, зокрема: життєвий світ, екзистенціальність буття, повсякденність;

- вивчення ролі мови та мовного діалогу в набутті нових типів ідентичності;

- розгляд ідентичності в кроскультурній перспективі з урахуванням діалектики глобального й етнонаціонального, що породжує такі нові форми ідентичності, як «номадна», стилізуюча, брендова.

Уточнено:

- зміст дефініцій «ідентичність» та «культурна ідентичність»;

- розуміння перспективи формування нової ідентичності у світі проблем транскультури й кроскультурності.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів визначається, перш за все, новизною і сукупністю положень, що виносяться на захист. Проведене дослідження ідентичності сприяє розробці наукових стратегій і концепцій формування ідентичності, що допомагають людині адаптуватися і жити в сучасних умовах, опрацюванню філософсько-антропологічних проблем, що стосуються особистісного буття, творчості особистості, становлення її самості. Результати дослідження можуть бути використані при розробці лекційних курсів та спецкурсів з філософії, філософської антропології, культурології, естетики, філософії мистецтва.

Особистий внесок здобувача в розробку теми дисертації. Дисертація є самостійною роботою. Висновки і положення наукової новизни одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні ідеї та положення дисертації обговорювалися на методологічних семінарах кафедри культурології Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, на щорічних науково-практичних конференціях викладачів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ, 2007, 2008, 2009). Головні результати дослідження оголошено на VI-му Міжвузівському науковому семінарі «Некласична філософія мови, моралі, мистецтва, релігії» (м. Чернігів, 2007), II-й Міжнародній науково-практичній конференції «Наукова молодь: досягнення та перспективи» (м. Луганськ, 2007), Міжнародній науковій конференції в рамках проведення Днів науки філософського факультету КНУ ім. Т. Шевченка (м. Київ, 2008), VI-й Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції і культура: теперішнє і майбутнє» (м. Київ, 2008), Міжнародній науково-практичній конференції «Простір гуманітарної комунікації» (м. Київ, 2008).

Публікації. Результати наукового дослідження висвітлені у 8 наукових публікаціях: 4 статті, вміщені у фахових наукових виданнях, затверджених ВАК України, та 4 тезові публікації, опубліковані у збірниках науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг роботи. Структура роботи зумовлена логікою дослідження, що впливає з поставленої мети та основних завдань. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), загальних висновків та списку використаних джерел. Обсяг основного тексту роботи становить 172 сторінки. Список використаної літератури включає 212 найменувань і складає 18 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначається його основна проблематика, мета, завдання, методологічна основа, об'єкт та предмет, характеризується наукова новизна та практичне значення здобутих результатів.

Перший розділ – «Проблема культурної ідентичності у сучасній філософській антропології: концентуалізація проблеми, методологія, категоріальний апарат», - присвячений з'ясуванню змісту поняття «ідентичність» у філософсько-історичному аспекті, вивченню особливостей розгляду питань ідентичності в контексті життєвого світу, аналізу наукових підходів щодо питань ідентичності в філософії екзистенціалізму.

У підрозділі 1.1. – **«Формування теоретико-методологічних основ аналізу проблеми ідентичності в філософсько-історичному аспекті»,** - досліджено динаміку формування змісту поняття «ідентичність», який пов'язується з конституюванням у західноєвропейській філософській традиції дискурсу тотожності як позначення сутнісного зв'язку між макро- і мікросмосом, духом і природою, мисленням і чуттєвістю. Філософська традиція осмислення сенсу людського буття на тлі причетності людських сутнісних сил до безособистісного «Єдиного» сягає часів античності, посилюється в Середньовіччі й вимагає від мислителів інтеграції проблеми в напрямку теоретичного аналізу співвідношення категорій сутності й існування.

Новоєвропейська філософія, починаючи від Р. Декарта, виходила із фундаментальної суб'єкт-об'єктної парадигми й наголошувала на активній, творчо-самодостатній природі людського пізнання. Утім проголошеному принципу пізнавальної активності людини суперечила успадкована від минулого методологія осмислення людської сутності крізь призму абстрактного принципу тотожності, завдяки чому змістовність людського існування підпорядковувалася виключно структурам розумової активності, а сутнісні виміри людської ідентичності вилучалися із сукупності людського здійснення буття.

Посткласична філософія намагалася проаналізувати сутнісні засади людського буття, використовуючи методи логічного та історичного аналізу. За умов усунення абстрактного принципу «єдиного» на перший план висувалися: принципи «природи людини», які розглядалися Л. Фейєрбахом на тлі критики християнства; вчення К. Маркса, що акцентувало принцип практичної дієвості стосовно визначення людської природи та наголошувало на суспільно-політичному статусі особистості; концепція Ф. Ніцше, яка формувалася в напрямку критики раціоналістичної моралі та етичного статусу особистості.

Переосмислення класичної філософської спадщини, застосування принципу практичної дієвості зумовило поступове «розхитування» класичного розуміння ідентичності та відмову від принципу тотожності як базового щодо неї. У відповідності до концептуальних зрушень подальший науковий аналіз питань ідентичності в філософії був спрямований в напрямку теоретичного аналізу опозиції «життя – культура», в якій життя набувало сенсу «дійсного» людського буття, а культура виконувала суперечливі функції щодо нього.

У підрозділі 1.2. – «Проблеми культурної ідентичності в контексті життєвого світу», - показано, що застосування Е. Гуссерлем феноменологічного підходу дозволило вилучити базові ідентифікації стосовно «Я» та ідентифікації стосовно «іншого». Встановлення культурно-історичних зв'язків між самоусвідомленням «Я» та усвідомленням «іншого» сприяло аналізу ідентичності в контексті життєвого світу, з точки зору спадковості форм культурного розвитку. Культурна ідентичність у даному випадку постала як універсальна форма самоусвідомлення людини, що ідентифікує себе з іншими в просторі культурного життя й культурного творення соціальних спільнот різного рівня, за умов наявності спільних духовних образів та існування духовного зв'язку між членами даних спільнот.

Для подальшого опрацювання проблем культурної ідентичності методологічно значущою виявилася концепція життєвого світу А. Шюца, звернена до аналізу сфер соціального досвіду та наголос, зроблений ним на універсальному значенні сфери повсякденного досвіду. А. Шюц зазначив, що у повсякденному існуванні, котре є всеосяжною сферою людського досвіду, кожна людина має змогу ідентифікувати себе з оточуючим світом за рахунок вже існуючих форм соціального пізнання та соціальної взаємодії, що інтегруються в просторі інтерсуб'єктивності, на основі суспільно значущих цілей.

Життєвий світ людини поряд із усталеними чинниками колективної ідентичності містить множину нереалізованих проєктів особистісного життя, отже фрагменти індивідуального «Я» можуть бути віртуально належними до різних життєвих світів з притаманними їм специфічними відмінностями (М.П. Шубіна).

Тракування культурної ідентичності в контексті життєвого світу спирається на існування в культурному просторі множини реальних та віртуальних феноменів. Кожна людина, будучи носієм певної ідентичності, особисто визначає міру власної культурної належності щодо реального та віртуального життєвого світу.

У підрозділі 1.3. – «Ідентифікація як сутнісний вимір людського буття», - проаналізована проблема ідентичності у філософському дискурсі екзистенціалізму. Розглянута аналітика

присутності М. Гайдегера, в межах якої людське існування на тлі «відкритого» простору життя проаналізовано з точки зору співіснування, обумовленого культурно-історичним досвідом поколінь, за умов, коли внутрішнє відчуття особистісної ідентичності пов'язується з процесами розуміння постичної сили рідної мови. Серед інших інтерпретацій людської ідентичності розглянута концепція М. Бердяєва, котрий вбачав сутнісну ознаку людського буття в духовності, а шлях персональної самоідентифікації в контексті духовного життя вважав таким, що найбільш повно відповідає людській сутності. Аналогічну думку пізніше розвивав Е. Фромм у межах гуманістичного психоаналізу, надаючи смисловій самоідентифікації значення екзистенційної реалізації людського духу.

Як методологічно значуща використана концепція К. Ясперса, що базувалася на визначенні людини шляхом застосування концепту «одниничний» і зверталася до людських почуттів як першоджерел людської ідентичності. Проаналізована концепція «негативної діалектики» Ж.-П. Сартра, що нівелює людську сутність шляхом позбавлення її будь-якого культурно обумовленого кореляту, абсолютизує творчо-проективний вимір людської особистості і таким чином «розчиняє» структури людської ідентичності в нескінченних актах творчості.

Другий розділ – «Культурна ідентичність як універсальна форма самоусвідомлення людини полікультурного суспільства», - містить аналіз наукових підходів щодо осмислення питань людської ідентичності в постмодерністському дискурсі. У подальшому дослідженні культурної ідентичності застосована плюралістична парадигма, яка дотримується визнання нелінійності, а-центричності, багатоваріантності й альтернативності процесів сучасного культурного розвитку.

У підрозділі 2.1. – «Постмодерністський дискурс аналізу проблеми ідентичності», - на основі аналізу наукових робіт, вагомих стосовно вивчення змісту людської ідентичності розглянуті: концепція М. Фуко яка наголошує на двоїстості людського розуму, а отже – двоїстості людської природи й конкретизується автором в контексті вивчення історичних стосунків розуму та безумства, що постають як усталені іпостасі людської особистості; концепція Ж. Лакана, що зафіксувала «розпорошення» соціального суб'єкту, інтерпретувала людську особистість як «мовну особистість» й наголошувала, що суб'єктивне існування мовної особистості розгортається на тлі суперечливої взаємодії несвідомого та культурно-символічного й отримує реалізацію засобами множинної дискурсивної практики; концепція Ж. Бодрийара, котрий вважав, що в сучасному світі місця в соціальній ієрархії позначені володінням речей певного класу, отже дискурс об'єктів,

ставши парадигмою мови, комунікації й ідентичності, скасовує символічний обмін, що вибудовувався відносно суб'єкта та відносно символів його присутності.

Специфіка постмодерністського бачення проблем людської ідентичності уточнювалася на основі ідеї нарративу, на формування якої значно вплинула робота Ж.-Ф. Ліотара «Стан постмодерну» (1979 р.). Відмічаючи існування в минулому низки цілісних смислових утворень («мета-оповідей»), що слугували потужними засобами культурної ідентифікації, Ж.-Ф. Ліотар позначає добу постмодерну як добу «розпорошення» мета-оповідей і виникнення множини локальних оповідей, що обумовлюють множину форм культурної ідентичності.

Як суттєва щодо подальшого аналізу проблем ідентичності розглянута концепція нарративу П. Рикера, яка засвідчила здатність людини до ідентифікації в публічному просторі за допомогою життєвих оповідань. Оповідальна діяльність (термін П. Рикера) сприяє конституюванню суб'єктивної цілісності шляхом встановлення варіативних зв'язків між розрізненими фрагментами людської біографії; постійне перетлумачення життєвих оповідань в публічному просторі сприяє вибудовуванню множинної ідентичності. Дослідження нарративів, як дієвих засобів розуміння людиною суспільства і форм суспільного життя провів Ч. Тейлор.

У підрозділі 2.2. – «Соціолінгвістичні аспекти ідентифікації в сучасному суспільстві», - підкреслено, що сучасний підхід до ключових елементів мови як засобів вербальної/невербальної об'єктивації світу, механізмів трансляції світоглядних та етичних констант дозволяє розглядати мову з точки зору найважливішого каналу набуття людиною культурної ідентичності (А.Я. Гуревич, Д.С. Раєвський, Н. Хомський тощо). У ході аналізу сучасних мовних стратегій використані дані наукових робіт І. В. Балашенко, К.С. Мальцевої, Т.С. Скубашенко. Сучасні стратегії мовного спілкування розглядають багатство мовного «Я» особистості, комунікативну компетентність, володіння варіативними формами мовленнєвої поведінки як дієві чинники уникнення культурних непорозумінь, як показники толерантності та бажання щодо запобігання «конфлікту ідентичності».

Виявлення соціолінгвістичних аспектів ідентифікації в сучасному суспільстві здійснюється шляхом дослідження феномену полікультурності, що опосередковує моменти «перетинання» комунікативних практик, смислової множинності мовного середовища. Феномен смислової множинності мовного середовища вивчав М. М. Бахтін; філософське осмислення мови здійснювали Р. Барт, Ю. Крістева, К. О. Апель, досліджуючи смислову багатозначність «текстів» культури як обумовлену культурно-історично, відмічали

посилення «розшарування» смислу і виникнення феномену «розшарування» ідентичності суб'єкта мовлення в контекстуальних умовах.

Вивчення сучасного мовного середовища з точки зору полікультурності засвідчило, що необхідність досягнення стану ідентичності змушує сучасну людину активно орієнтуватися в множині культурних смислів, «закодованих» у мовних знаках. Історично навантажені культурні смисли можна ідентифікувати по-різному, залежно від ідеологічних настанов, естетичних смаків або особистісних уподобань. Теоретичне розуміння «чужих» смислів дозволяє в практичній площині налагоджувати діалогічні відносини, а психологічна готовність щодо ідентифікації альтернативних культурних кодів не як «чужих», а як «інших», сприяє утворенню філософії діалогу як сучасної методології ідентифікації.

У підрозділі 2.3. – «Нові контексти ідентифікації в умовах техногенно-комп'ютерної цивілізації», - показано, що нові контексти ідентифікації виникають внаслідок інформаційно-комп'ютерного підйому, поширення віртуальних практик на більшість сфер життя. Стосунки людини з віртуальним світом, попри виявлені суперечності, опосередковані її позитивними «природними» силами: творчою уявою, раціональним мисленням, потребою у встановленні діалогічних стосунків з іншими, прагненням до творчої самореалізації (роботи Л.Ф. Компанцевої, Ф. І. Мінюшева, М. А. Носова та ін.).

Розгляд творчо-адаптаційного потенціалу віртуальних практик та їх варіативної культурної складової здійснений шляхом вивчення індивідуальної мовотворчості, аналізу мовних стратегій, що використовуються в сучасних електронних мережах з метою створення індивідуального іміджу, відтворення бажаної соціальної ролі, налагодження віртуального спілкування, обміну інформацією тощо. Аналіз сучасних комунікативних технологій Інтернету показав, що у віртуальному просторі засобами конструювання мовного дискурсу артикулюються фрагменти особистісної ідентичності.

Вивчення культурної складової сучасних віртуальних практик засвідчило, що усталені культурні ідентифікації, будучи залученими до стратегій віртуальної Інтернет - взаємодії, втрачають цілісність та прозорість. Базові культурні складові, що надавали більшості людей відчуття ідентичності, виявляють тенденцію до перетворень. Дослідженням доведено, що, попри суперечливі стосунки особистості з електронною мережею, в сучасному віртуальному просторі, на тлі варіювання культурної складової та конструювання мовного дискурсу, здійснюється творення/відтворення «нової» (віртуальної) ідентичності як певної іпостасі реальної особистості.

Третій розділ – «Особистісна самоідентифікація у кроскультурній перспективі», - присвячений теоретичному аналізу проблем ідентифікуючої стилізації в контексті філософсько-антропологічних проблем філософії початку XXI століття, вивченню інтертекстуальності мистецтва як інноваційної антропологічної стратегії формування «нової» ідентичності, з'ясуванню специфіки взаємодії глобальних та етнонаціональних чинників у кроскультурній перспективі.

У підрозділі 3.1. – «Ідентифікуюча стилізація як екзистенційно-антропологічна проблема філософії початку XXI століття», - зазначається, що, починаючи від робіт О. Шпенглера, поняття стилю стало визначальним для широкого кола філософсько-культурологічних досліджень. Соціологічними дослідженнями поняття «життєвий стиль» використовується, як синонімічне поняттям образу життя, життєвої форми (роботи М. Вебера, Т. Верлена та Г. Зіммеля); співвідношення понять «канон» - «традиція» - «стиль життя» аналізувалося Л. Г. Іоніним.

Сьогодні феномен вибору свого «стилю життя» кваліфікується як складова загального переходу від центрованих «порядків» життя до децентрованого плюралізму життєвих форм, позбавлених домінуючого вектору. Для вивчення феномену стильової ідентифікації використані дані наукових досліджень О. М. Устюгової, яка розглядає стиль в його історико-культурологічно-антропологічному значенні. Зазначається, що життєвий стиль виявляє процесуальність пошуку ідентичності й одночасно стає тією стійкою домінантою, що за сучасних умов цементує «точкову» модель ідентифікації суб'єкта. Вибір певного «стилю життя» посилює інтерпретаційну активність суб'єкта, що сприяє виявленню індивідуальної «самості». З точки зору комунікативних інтенцій «стиль життя» слугує визнанню й розумінню образу людської «самості» в культурному просторі, сприяє налагодженню відкритих діалогічних стосунків з іншими.

У підрозділі 3.2. – «Інтертекстуальність сучасного мистецтва як антропологічна стратегія формування «нової» ідентичності», - розглянуті окремі положення фундаментальної теорії мультиверсуму, що дозволило на теоретичному рівні звернутися до моделі «мультивідууму» (М. Епштейн) як до моделі «розширеної» особистості, що володіє базовою особистісною гармонією та потенційною здатністю до перетворень. Така модель особистості зазвичай найбільш повно реалізується в мистецтві, в ідентичності митця. Та за умов загального руху людства або окремої спільноти «крізь» культурний простір, в напрямку «розташування» в культурному вимірі «іншого», вектор транскulturності опосередковує трансфігурацію ідентичності, вказує на можливість віртуальної належності окремої людини до множини культур.

Аналіз простору життя сучасної людини показав, що практики сучасного мистецтва доречно віднести до складу інноваційних антропологічних стратегій існування, якщо зважити на їх наполегливе бажання щодо фрагментації людської суб'єктивності, та якщо врахувати тяжіння постмодерністської свідомості до моделювання «точкових» зв'язків «розколотої» особистості з оточуючим світом. Практики сучасного мистецтва, виходячи за межі традиційного розподілу між автором та його героєм, стверджують нелінійне мислення, що призводить до формування феномену «множинного індивіда». У дисертації розглянуті: феномен «гіперавторства», котрий, за умов неможливості встановлення біографічних джерел, підлягає певній конкретизації шляхом аналізу культурних джерел сучасного інтертекстуального простору; універсальна модель колективної ідентичності, яка вибудовується шляхом нескінченних варіацій героїчного міфу й відтворюється в сучасному масовому мистецтві. Як тип «нової» ідентичності розглянута ідентичність номада, що утворюється/відтворюється в умовах постійного культурного кочів'я людини та відсутності фіксованих поглядів з боку «інших».

У підрозділі 3.3. – «Діалектика глобального і етнонаціонального в кроскультурній перспективі», - більш детально розглянутий філософський зміст концепції транскulturності як методологічно значущої стосовно наукового аналізу феномену людської ідентичності в кроскультурній перспективі, виявлення діалектики глобального і етнонаціонального.

Звертається увага на проголошений М. К. Мамардашвілі принцип людської незалежності від власної культури як фундаментальне право особистості на трансцендування стосовно власної культури в напрямку «ніщо». Зазначений принцип конкретизувався в понятті культурного «трансцензусу», який М. К. Мамардашвілі розглядав як первинний метафізичний акт, що «підштовхує» людину до «втечі» від власної культури та до пошуку базових засад власного існування у просторі множини культур як просторі «метафізичної свободи».

З огляду на проголошену класичним психоаналізом репресивну функцію культури стосовно особистості відмічається, що кроскультура задовольняє бажання особистості щодо подолання межі культурного або ідеологічного тиску. Як базова використовується концепція транскulturності М. Епштейна, котра, не уникаючи цілком принципу культурної належності як визначального щодо культурної ідентичності, віддає перевагу універсальності культурного багатства та унікальності як індивідуальним характеристикам культури людини в плані її ідентифікації.

На поширення концепції транскulturності в наш час значно вплинули конструктивна критика глобального мультикультурного проекту й окреслення нових ідеалів життя: в умовах п

олікультурності науковці віддають перевагу принципу процесуальної культурної взаємодії порівняно з принципом акцентування культурних відмінностей, наголошують на реалізації особистісної ідентичності через діалог, частково зовнішній, а частково внутрішній (А. Перогті, Ч. Тейлор).

Аналіз діалектики глобального та етнонаціонального в кроскультурній перспективі показав, що класична орієнтація і класична ідентичність людини, що «підіймається» по сходинках освіти, стає вже не домінантою, а однією із складових кроскультурної ідентичності сучасної людини. Концепція транскulturності дозволяє розглянути сучасну культуру як специфічний простір, що забезпечує сучасній людині спроможність «втекти» від власної «вкоріненої» культури і таким чином набути нову кроскультурну ідентичність. При цьому глобальна культура не відміння етнонаціональної ідентичності, а отже – не відміння сукупності символів, звичних засобів вербального/невербального спілкування, стилю життя та звичок, інших феноменів, котрі забезпечують утворення суспільно-культурного «тіла» людини. Глобальна культура примножує символічні смисли за рахунок їх «розчинення» та надання нових, незвичних конфігурацій елементам етнонаціональних культур.

ВИСНОВКИ

У дисертації сформульовані основні підсумки проведеного дослідження, які висвітлюють проблематику та загальну структуру роботи. Вони конкретизовані в наведених нижче положеннях:

1. Поняття ідентифікації (лат. *identificare* – «ототожнювати») увійшло в філософію як позначення одного із механізмів соціалізації, розвитку самосвідомості особистості. Процес усвідомлення себе здійснюється через ототожнення індивіду з певним етносом, соціальною групою, що дозволяє людині оцінювати своє життя, соціальні зв'язки у системі «Я – Ми», «Ми – Вони». Ідентифікація – це спосіб, «механізм» інтеграції індивідуального в певну соціально-культурну структуру та запровадження структури в індивідуальну практику. У межах класичного психоаналізу термін «ідентифікація» передував поняттю «ідентичність» і фіксував психологічний процес, мета якого – привласнення людиною певної ідентичності шляхом позасвідомого ототожнення себе з образом, особистістю, рисами характеру тощо. У постмодерністській рефлексії ідентичність – феномен множинного «Я», що «вибудовує» себе засобами дискурсивної практики. У «відкритому» комунікативному просторі людина мусить «підтримувати» особистісну ідентичність за допомогою оповідей, в яких реальні події перетворюються в особистісну історію, в біографію.

2. Феномен культурної ідентичності розроблявся в рамках концепції життєвого світу (Е. Гуссерль, А. Шюц) і отримав такі нові аспекти: а) наголос, зроблений Е. Гуссерлем на існуванні феномену культурно-історичного зв'язку між базовими ідентифікаціями «Я» та ідентифікаціями «іншого» дозволив звернути увагу на духовні образи європейських спільнот як чинники культурної ідентифікації; б). детальний аналіз сфер соціального досвіду, визначення А. Шюцем універсального значення повсякденного досвіду дозволили більш детально розглянути форми соціального пізнання та соціальної взаємодії, що існують в інтерсуб'єктивному просторі, інтегруються на основі принципу суспільно значущих цілей і слугують вагомими чинниками культурної ідентифікації членів даного суспільства. Культурна ідентичність постола як універсальна форма самоусвідомлення людини, що набуває змістовності в контексті життєвого світу, на основі принципів співіснування та діалогу.

3. У межах філософії екзистенціалізму, на тлі проголошеного принципу онтологічної відкритості людського буття, акцентування творчо-проективного виміру особистості відбувся зсув у теоретико-методологічному осмисленні феномену ідентичності від фіксації позаособистісного буття до вивчення людини як «кінцевої» істоти в багатстві власних ідентифікацій. Процеси людської ідентифікації постали як сутнісний вимір людського буття. Відчуття особистісної ідентичності пов'язувалося М. Гайдеггером з мовленням, що обумовлює та збагачує відчуття національного коріння і за своїми екзистенційними вимірами дорівнює розумінню. У концепції М. Бердяєва персональна ідентифікація розглянута крізь призму духовного життя особистості, в якому вона ототожнює себе з іншими особистостями або спільнотами особистостей, що надає їй безсмертя через набуття неординарних, особливих властивостей. Е. Фромм надавав людській ідентифікації значення екзистенційної реалізації людського духу. К. Ясперс розглядав людські почуття як першоджерела людської ідентичності. Концепція Ж.-П. Сартра абсолютизувала творчо-проективний вимір особистості і «розчиняла» людську ідентичність в актах творчості.

4. Постмодерністська рефлексія щодо проблем ідентичності, спираючись на принципи загальної текстуалізації/театралізації світу, наголосивши на мовному «розпорошенні» соціального суб'єкту, звернула увагу на проблеми людського існування в умовах «відкритого» діалого-комунікації. Людське існування пов'язувалося не стільки з втратою особистісної ідентичності, скільки з необхідністю постійного вибудовування її в мовному просторі. Методологічно значущою постола концепція П. Рикера, яка склалася з урахуванням підходу до людської ідентичності як до нестабільного, динамічного утворення, що потребує від

особистості постійного конструювання і постійної підтримки власного «Я» в публічному просторі за допомогою нарративних форм.

5. Аналіз соціолінгвістичних аспектів ідентифікації в сучасному суспільстві засвідчив роль ключових елементів мови як найважливіших чинників набуття людиною культурної ідентичності. Стратегії мовного спілкування, форми мовленнєвої поведінки, націлені на розуміння культурних кодів «іншого», сприяють збагаченню мовного «Я» особистості, допомагають встановленню принципів толерантності та запобіганню конфліктів у людських стосунках і дозволяють розглянути філософію діалогу як сучасну методологію культурної ідентичності. Філософія діалогу реалізується в «горизонталі» міжособистісного спілкування, але вимагає від людини звернення до «вертикалі» трансцендентного, до загальнолюдських цінностей.

6. Творчо-адаптаційний потенціал віртуальних практик, попри суперечливі стосунки особистості з віртуальним світом, сприяє реалізації людських бажань щодо спілкування, задовольняє потреби щодо встановлення діалогічних стосунків з іншими, прагнення до творчої самореалізації. Аналіз сучасних комунікативних технологій Інтернету, зокрема індивідуальної мовотворчості, конструювання мовного дискурсу, варіювання культурної складової довів, що у сучасному віртуальному просторі, на тлі високої комунікативної активності користувачів здійснюється творення/відтворення віртуальної форми ідентичності як іпостасі реальної особистості.

7. На початку XXI століття проблеми ідентифікуючої стилізації актуалізуються в контексті екзистенційних та антропологічних проблем філософського знання. Сучасна людина самоздійснюється в умовах, коли суб'єктивність набуває більшої ваги, а кожний смисловий момент особистісного життя визначається тільки через співставлення з хаотичним потоком взаємодій. Смысл виникає на перетинанні комунікативних течій, в будь-якій точці інформаційного простору. Можливість вибору індивідуального життєвого стилю розцінюється як позитивна: у виборі індивідуального життєвого стилю сучасні люди користуються екзистенційною свободою з метою підкресленого самовираження суб'єктивного або колективного «Я», експериментування з ідентичністю. Життєвий стиль, розглянутий з точки зору можливого проекту екзистенційної цілісності суб'єкта, сприяє виявленню творчо-конструктивної природи ідентифікуючої стилізації. Таким чином життєвий стиль стає дієвим засобом ідентифікації та конструювання власного «Я», виявляє процесуальність пошуку ідентичності, сприяє скасуванню застарілих форм, а відтак сприяє виявленню культурного сенсу сучасного життя.

8. Проаналізовані такі стратегії формування ідентичності як інтертекстуальність, нарративність, іміджева стратегія. Інтертекстуальність як стратегія формування «нової» ідентичності, на противагу попереднім концепціям тексту як автономної сутності, відокремлена від ідеології та історії, перетинає міждисциплінарні, міжкультурні кордони, і показує, що всі тексти та ідеї народжуються зі схожих джерел. Нарративність реалізується через оповідальність життя, повсякденність, в якій людина шукає власну індивідуальність, прагнучи відокремитися від інших і створити власний мікрокосм. Імідж як стратегія сприяє формуванню брендової ідентичності. Брендова ідентичність в умовах полікультурності слугує «маркером», що полегшує процеси зовнішнього позиціонування людини стосовно її оточення.

9. Розгляд діалектики глобального й етнонаціонального в кроскультурній перспективі показав, що етнонаціональні чинники людської ідентичності стають не доміантними, а одними зі складових ідентичності сучасної людини. Феномен кроскультурності вказує на процеси «розчинення» етнічної ідентичності в глобальному культурному просторі, котрий, не відмінюючи етнонаціональної ідентичності, сприяє, за певних умов, зближенню глобальних та локальних чинників культурної ідентифікації, надає їм нових конфігурацій, що опосередковують форми людського життя та надають їм нового сенсу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шелупахіна К. М. Імідж як механізм ідентифікації у полікультурному суспільстві / К. М. Шелупахіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. (Серія № 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія) : зб. наук. праць. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007 — Вип. 15 (28) — С. 93—101.
2. Шелупахіна К. М. Феномен ідентичності як актуальна проблема культурної антропології / К. М. Шелупахіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. (Серія № 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія) : зб. наук. праць. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007 — Вип. 17 (30) — С. 136—144.
3. Шелупахіна К. М. Творення себе: феномени «нової ідентичності» у контексті глобального віртуального простору / К. М. Шелупахіна // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал. — К. : Міленіум, 2008 — №3 — С. 33—37.
4. Шелупахіна К. М. Філософсько-антропологічний аспект

соціолінгвістичної ідентифікації / К. М. Шелухаїна // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал. – К. : Міленіум, 2009 – №2 – С. 15–19.

5. Шелухаїна К. М. Філософія діалогу як сучасна методологія ідентифікації / К. М. Шелухаїна // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету (серія: філософські науки) — Чернігів: ЧДПУ, 2007 – №51 — С. 43—45.

6. Філософсько-антропологічне вчення Імануїла Канта : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [«Наукова молодь: досягнення та перспективи»] / М-во освіти і науки України, Міжнар. академія наук педагогічної освіти [та ін.]. – Луганськ: Поліграфресурс, 2007. – 160с.

7. Людина у лабіринті ідентичності: нові контексти ідентифікації в умовах полікультурності: матеріали Міжнародної наукової конф. [«Дні науки філософського факультету - 2008»], (Київ, 16-17 квітня 2008 р.). – К. :Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – Ч.VIII. – 135с.

8. Культурна ідентифікація як сутнісний вимір людського буття: інтертекстуальні стратегії існування „нової ідентичності” в умовах транскulturності”: матеріали Міжнародної наукової конф. [«Градниця і культура. Теперішнє і майбутнє: когерентність в історії»], (Київ, 12 – 13 грудня 2008 р.). – К. : Асоціація «Новий акрополь», 2008. – Ч. 1. – 42с.

АНОТАЦІЇ

Шелухаїна К.М. Феномен культурної ідентичності в контексті сучасної філософської антропології. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2009.

Дисертація є комплексним дослідженням феномену культурної ідентичності в філософсько-антропологічному аспекті. Культурна ідентичність проаналізована як універсальна форма самоусвідомлення людини в полікультурних умовах існування на основі принципів трансцендентності та інтерсуб'єктивності. Головним принципом смислоутворення в умовах полікультурності є пошук особистісної визначеності крізь контекст міжсуб'єктивних відносин. Встановлено, що на ідентичність людини сьогодні впливають переважно культурні фактори в порівнянні з соціальними. Доведено, що принцип етнічної культурної належності як базовий не перешкоджає людині полікультурного суспільства віддавати перевагу можливостям встановлення «точкового»

контакту з плюральною множиною реальних/віртуальних культурних практик, вбачаючи в цьому позитивний момент.

Дифузія базової культурної ідентичності, перетинання особистістю культурно зумовленої межі, рух у векторі транскультурності є русійними силами культурної творчості. Буття в умовах полікультурності потребує відповіді на питання: «Що є я сам?», тобто самовіднесеності, як вищої форми суб'єктивності, яка передбачає усвідомлений пошук міжсуб'єктивних взаємодій і тому породжує «флюктууючу», «точкову» ідентичність, що постійно змінюється. Сьогодні такі нові форми ідентичності, як стилізуюча, кроскультурна, «номадна», брендова та віртуальна в системі «індивід – соціум» є ланкою, що пов'язує приватне та колективне життя. У дисертації проаналізовані такі стратегії формування ідентичності: інтертекстуальність, нарративність, іміджева стратегія.

Ключові слова: ідентифікація, культурна ідентичність, тип ідентичності, полікультурність, інтертекстуальність, транскультурність, номадизм, кроскультурність.

Шелупахина Е. Н. Феномен культурной идентичности в контексте современной философской антропологии. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 – философская антропология, философия культуры. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2009.

Диссертация является комплексным исследованием феномена культурной идентичности в философско-антропологическом аспекте. Культурная идентичность проанализирована как универсальная форма самосознания человека в условиях поликультурности на основе принципов трансцендентности и интересубъективности. Основным принципом смыслообразования в условиях поликультурности является поиск личностной самоопределенности сквозь контекст межсубъективных отношений. Установлено, что на идентичность человека сегодня влияют преимущественно культурные факторы по сравнению с социальными.

Показано, что принцип этнической культурной принадлежности как базовый не препятствует человеку поликультурного общества отдавать предпочтение возможностям установления «точечного» контакта с плюральной множественностью реальных и виртуальных практик, усматривая в этом позитивный момент.

Диффузия базовой культурной идентичности, выход личности за пределы культурно обусловленной границы, движение в векторе транскультурности представляют собой движущие силы культурного творчества. Бытие в условиях поликультурности требует ответа на

вопрос: «Что есть я сам?», другими словами – самоотнесённости как высшей формы субъективности, которая предусматривает осознанный поиск межсубъективных взаимодействий и порождает «флуктуирующую», «точечную» идентичность, что постоянно изменяется. Сегодня такие новые типы идентичности, как стилизующая, кросскультурная, «номадная», брендовая и виртуальная в системе «индивид – общество» являются звеном, которое связывает индивидуальную и коллективную жизнь. В диссертации проанализированы такие стратегии формирования идентичности: интертекстуальность, нарративность, имиджевая стратегия.

Ключевые слова: идентичность, культурная идентичность, тип идентичности, поликультурность, интертекстуальность, транскulturность, номадизм, кросскультурность.

Shelupakhina K. M. The phenomenon of the cultural identity in the context of modern philosophical anthropology. – Manuscript.

The dissertation thesis for Candidate of sciences degree in philosophy. Speciality 09.00.04. — philosophical anthropology, philosophy of culture . – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2009.

This thesis is dedicated to research of the cultural identity phenomenon in the philosophical and anthropological aspects. Cultural identity is analyzed as the universal form of human self-understanding in the conditions of the policultural society. Main principle of the sense-building in the policultural society is search for one's personal definiteness in the context of human intercourse. It is figured out, that cultural factors have more influence on the human identity than social factors. It is proved, that principle of ethnic cultural belonging as basic does not interfere with a human to have a contact with plural number of real and virtual cultures.

The philosophy of the dialog is the methodology of cultural authentication in a case when alternative language system is taken as «the other», but not as «the stranger» one. In the thesis it is showed that nowadays such new types of identity as cross-cultural identity, brand identity, “nomad” identity, virtual identity and style identity are connective links in the system «individual – socium». Such strategies of identity forming as intertextual strategy, narrative strategy and image strategy are analyzed in this thesis.

Key words: identity, cultural identity, type of identity, policulture, intertextual, transculture, nomadizm, crossculture.